

ubrugeligt; imedens derimod ingen dansk Historiker endnu kan undvære den simple Annalist Arild Hvitfeldt. Hvorledes Bedel overhovedet skrev sin store Danmarks Historie, bliver os fuldkommen tydeligt af Svend Tveskægs Historie. Det er en bred og snaksom Overførelse og Udmaling af de Efterretninger og Sagn om denne Konge, han har fundet hos Saxo, i en eller anden „norst Kronike“ og hos ældre engelske Annalister eller Kronikeskrivere i det latinske Sprog. Det historiske Udbytte af denne Bog vil være saa godt som intet; som en betydelig Kilde til at kiende Sprogkulturens og den fortællende Stils Udvikling og Egenhed hos Bedel, er den derimod vigtig nok; endskiøndt der fra den linguistiske Side ikke vil vindes meget nyt i Ordsforraadet, efter Bedels Hoved-Sprogværk, den danske Saxo, og efter en Deel af hans mindre, i stilistisk Henseende interessante, ofte mærkværdige Skrifter. — Saa høit vi derfor maa agte og ære Bedel blandt vort Sprogs Fædre og Skabere i det 16de Aarhundrede, og saa hæderfuld han staaer ved Siden af de Bedste, og over de Fleste: saa lidt kunne vi, paa Historiens Vegne, fiide Tabet af hans Kronike føleligt eller uerstatteligt.

-
2. Anglosachsiska Mynt i Kongl. Svenska Myntkabinetet, funna i Sveriges Jord, ordnade och beskrifne af *Br. Em. Hildebrand*. Stockholm 1846. (Föruden Innehådet) CXXV. og 332 S. 4to. (Med 10 steentrykte Tabler, af angelsaxiske Mynter fra Eadgar til Edvard Confessor, og et Landkort over Myntfund i Sverrige.)

Et af de vigtigste Værker for Myntvidenskaben, som vort Aarhundrede kan opvise, fremtræder her som Frugten af mange Aars moisomme Fild og Studium, og af den heldige historiske Omstændighed, at netop Sverrige, saa uventet man kunde finde det, i Jordens Skød har gient nogle af de rigeste Skatte til Kundskab om de angelsaxiske Mynter. Ikke England selv

eier dem rigere; og man vil i dette Værk finde mange enkelte Myntpræg (Typer) og Myntsorter fra den angelsaxiske Periode, som hidtil have været savnede og ukendte i Landet, hvorfra de stamme. Men det er ikke allene fra denne Side, at Værket har en Vigtighed, der vil blive erkendt af alle Myntforskere og Myntsamlere. Det indeholder og fremlægger Resultater af høi Værdi og Interesse for den danske og nordiske Historie og Oldtidsforskning, i en Periode af Middelalderen, hvortil vor Kundskab, saavidt den skal hentes fra skriftlige Kilder, altid bliver mangelfuld. Vi kunne endog sige, at Hr. Hildebrands Fremstilling af de svenske Jordfund ville for en stor Deel udbrede et klarere og rigtigere Lys over mangen vigtig Omstændighed i den nordiske Middelalders Archaologie. Den lærde Forfatters Indledning (p. I—CV; hvortil endnu, til Brug for udenlandske Læsere, er føiet et Resumé, eller Udtog i det franske Sprog, p. CV—CXXV) giver os disse interessante og vigtige Resultater i en klar og fuldstændig Oversigt; her maae vi noies med allene at henvise til nogle Hovedpunkter af den største Betydning.

Allerførst maa det bemærkes, at Forf. har forudsendt Fremstillingen af de angelsaxiske Myntfund en kort Underretning om Jordfund af Mynter og forarbejdede Metaller i Sverrige, der nedstamme fra andre Lande, end England. Af denne viser det sig, at den her omhandlede Klasse af de i Sverrige jordfundne Oldsager, nemlig Mynter og ædle Metaller i anden Skikkelse, lade sig adskille i fire Afdelinger: 1) den romerske; 2) den romersk-byzantinske; 3) den kufiske; og 4) den angelsaxisk-tydske. — Sølvmynterne fra 1ste Klasse tilhøre den anden Halvdeel af det første, det hele andet Aarhundrede, og noget derover. Enkelte Gange er ogsaa fundet samtidige Konstsager og Redskaber af Bronze, af romersk Arbeide; men kun en eneste romersk Guldmynt fra hiin Periode er hidtil funden paa Gotland. Da Romerne aldrig have betraadt Skandinavien, og Nordboerne ligesaa lidt i det andet eller tredje Aarhundrede before Middelhavet, er det klart, at det allene kan være paa Handelsveien over Land, at Romernes myntede Sølv saa tidligt har fundet Afgang til Norden.

Den anden, eller romersk-byzantinske Afdeling, frem-

viser Guldmynter fra det 5te Aarh. af romerske Keisere, baade i det vestre Rige, og i det byzantiniske. De forekomme mindre hyppigt (hvortil en naturlig Grund ligger i Kosterbarheden) og sielden uden i enkelte Stykker; oftest paa Gotland, og i Skaane. Med god Grund antager Forfatteren, (p. VII.) at den største Deel Guldblikmynter, (Bracteater), Armringe og andre Smykker, hamrede Stænger, Snore og Kiæder af Guld, som ikke sielden ere fundne i Sverrige, men som det synes endnu hyppigere i Danmark, tilhøre omtrent samme Periode; eller ere i det mindste overhovedet af byzantinisk Oprindelse. Disse maae da enten ligeledes være indbragte paa Handelsveien, eller tildeels ved enkelte Nordboer, som kunne have deeltaget i de store germaniske Føllevandringer. De egentlige saakaldte Myklagaardsvæiser ere sildigere; men Besøg i det byzantiniske Keiserdomme og i Myklagaard (Constantinopel) kunne vel ogsaa have begyndt tidligere, end de skriftlige Efterretninger, som havees derom.

Den kufiske (arabiske) Afdeling begynder omtrent 300 Aar længere frem i Tiden, med Sølvmynter fra det 8de, 9de og 10de Aarhundrede; og jævnsides med disse Mynter gaae i denne Klasse af Jordsund Ringe og andre Smykker, støbte Barrer, og hamrede Stænger, Alt af samme Metal, og efter Forfatterens og andre svenske Lærdes Forskninger, af samme Oprindelse*). De arabiske Mynter, fundne i Sverrige, gaae fra A. 698—1002 efter Chr. og fremvise et Antal af over 1000 ulige Species, foruden Variationer, fra meer end 70 forskiellige Myntsteder, mest i Chalifatets østre og nordlige Provindser, og fra omtrent 48 arabiske Dynastier. Samanidernes Mynter udgjøre fem Siettedeile af den hele Mængde, for hvilken den svenske

*) Til videre Oplysning om østerlandske Mynters og Oldsagers Fund i Sverrige, kan i særdeleshed tiene Adjuncten, Dr. C. J. Tornbergs endnu udtrykte Indtrædelses tale i det Kgl. Vitterhets-Historie- og Antiqu. Academie; ligesom G. Adlerbeths Afhandl. „Om Sveriges forludna österländska Handel;“ i 1ste Deel af dette Selskabs Skrifter. Tillige kan nævnes den lærde Frägn's bekjendte Arbeide: „Topographische Übersicht der Ausgrabungen von altem arabischen Gelde in Russland.“ St. Peterab. 1841; og Ledeburs Skrift: „über die in den Baltischen Ländern in der Erde gefundenen Zeugnisse eines Handelsverkehrs mit dem Orient.“ Berl. 1810.

Myntforsker, der har undersøgt og beskrevet den, (Dr. Tornberg) antager en dobbelt Jndforselsvei; den ene fra de Gamles Transoxana (Landene paa hiin Side af Floden Oxus) ved Vulgarene ind i Rusland, og herfra videre til Østersøens Kyster; den anden fra Khorasān over Armenien til det sorte Hav, og herfra ved Chazarerne og andre Folkesfærd videre paa Flodveiene op imod Nord. Rusiske Mynter ere fundne i stor Mængde i Sverriges østlige Provinser, lige fra Angermøntland ned til Småland, samt paa Verne Gotland og Vland; fældne ere de i Skaane og Bleking, og ligesaa i Norge. Ikke heller har man hyppigt fundet dem i Danmark; men enkelte Gange i betydelig Mængde *). For Archæologien er det vigtigste Resultat af de russiske Myntfund dette: at man med dem sædvanligen finder af det Slags Sølvsmykker, som ogsaa ere os velbekendte fra det Kgl. danske Museum; og som deels bestaae af flettede Ringe til Hals eller Hoved, Armringe, enten flettede eller snøede af Sølvtraad, Armsmykker, m. m., deels af støbte Barrer (de største gierne af 7½ Lods Vægt) eller af tynde hamrede Stænger, enten hele, eller sonderhuggede i Stykker. — Her have vi saaledes atter en Klasse af Oldsager, fundne i Norden, som man kun med Hensyn hertil kan kalde nordiske. De tilførn gieldende Forestillinger, hvorefter man tænkte sig de allerfleste her i Norden fundne Oldsager af ædle Metaller og Ertz som indenlandske Fabricata, blive saaledes meer og mere indskrænkede, ved mere og grundigere archæologisk og konsthistorisk Kundskab. Derimod udvides vort Kiendskab til den nordiske Handelshistorie, og hvad enten man med vor Forf. (S. XI. XII) antager, at „Nordboer fra det Sde Aarh. Begyndelse have søgt at omgaae det Byzantiniske Mærkies Grændser, ved en Omvei giennem Ruslands Ørfener og paa dets store Floder, og saaledes knyttet nye Forbindelser med

*) Hertil horer i Særlenhed det store og vigtige Fund ved Vaalse paa Jællar (1835), som er blevet ypperlig oplyst ved den, baade i myntvidenskabelig og i historisk Henseende meget lærerige Førelæse over samtlige (160) forskjellige Enteller af russiske Mynter fra A. 750 e. Chr. til henved 1012, ved vor lærde og berømte Orientalist Mag. J. C. Lindberg. (Amaal for nordisk Oldkyndighed 1842—43, p. 51—141.)

Asien, eller — hvad der synes os mere sandsynligt — at enten østerlandske, eller andre fremmede Handelsmænd have vidst at finde hine Veie til Handelspladserne ved Østersøen og i Sverrige, og her have betalt Nordens Felsværk med Orientens Sølv: saa: „viser dog de betydelige østerlandske Skatte, som man kan slutte sig til, maae være indbragte i Sverrige, at denne Udjorsels-Handel har været fordeelagtig, og at Nordboerne overhovedet have foretrukket contant Betaling i Sølv for andre Nødsbarheder, som Orienten kunde give i Udbytte.“ (S. XII.)

Endelig slutter den 4de, eller angelsaxisk-tydske Klasse sig til hiin østerlandske; den indbefatter, som de to foregaaende, ikke blot Mynter, men hele eller senderhuggede Smykker og Stænger, alt af Sølv; den begynder ved Midten af det 10de Aarh., og naaer til over Midten eller til Slutningen af det 11te. Tydske og Angelsaxiske Mynter udgiøre Hovedmassen; men næsten i alle større Myntfund findes ogsaa danske (fra Svend Tveskæg til Svend Estridsen) ligesom og, skiondt sjældnere og i ringere Mængde, irlandske, svenske, norske, ungerske og byzantinske, alle fra det angivne Tidsrum. Det er mærkeligt i Historien af disse Myntfund, at Mynter af de to Konger, Harald Hein (1076—80) og Knud den Hellige, (1080—86) aldrig skulle være fundne i Sverrige. Ligesaa, at svenske Mynter fra denne Periode (Bluf Skotkonung, 993—1024) indkaldte først engelske Myntmestere) Landet selv høre til de meget sjældne; og endnu sjældnere forefindes norske. — Tilligemed Mynter af denne Klasse findes sædvanligen adskillige Slags Smykker og Prydsels- af Sølv, saasom flettede, større og mindre Ringe, hele eller senderhugne, aabne Ringerringe, afhugne Sølvstumper af Stænger og Barrer, m. m. ligesom ved den kufiske Mynteklasse. Forf. antager ogsaa (S. XVII.) at det uforarbejdede Sølv, ligesom den største Deel af Smykkerne, der forekomme ved den 4de Classes Myntfund (og som ere meget sjældne i Tydskland, ligesom og i engelske Jordfund, og i de førstnævnte strive sig fra de tydske Østersø-Lande) er indført til Lige med den 3die Classes østerlandske Mynter, og har samme Oprindelse. Forf. bestyrker ogsaa herved sin aldeles rimelige Mening, at alle disse Sølvarbejder ikke ere indenlandske. Vilde man antage det modsatte, hvorfra skulde man i hiin tidlige Alder

have taget den Mængde Sølv i Sverrige? — „Man kunde indvende, at de fra Østerland hjemførte Myntskatte vare omsmeltede og paa denne Maade omarbejdede i Norden. Men da maatte der spørges: hvorfor har man med eet, efter Slutningen af det 11te Sec., hos os ophørt at tilvirke og at bære disse Smykker? De findes aldrig i svensk Jord tilligemed tidligere Mynter, hvilket ellers maatte kunne indtræffe, i Fald de senere havde været i Brug som Smykker.“ (S. XVIII.) At man yderst hyppigt finder slige Prydelser sonderhuggede, viser desuden tydeligt nok, at de meget ofte, da de nedlagdes i Jorden, ikke i Sverrige havde andet Værd end Metalværdien; og det er bekiendt nok, at blandt vore archæologiske Fund i Norden hører ikke allene Mynterne, Smykkerne, Brudsølvet, m. m. men ogsaa Bægt-slaalerne, som man har benyttet til at veie dem.

Ikke mindre mærkværdige for Nordens Handelshistorie ere de tydske, og de dem stundom ledsagende ungerske Mynters Fund i Sverrige. Deres Prægesteder ere næsten altid saadanne, der findes „langs med Handelsens Pulsaaarer, Tydsklands store Floder.“ Saaledes vidne de om en livelig, men lidet bekiendt Handelsforbindelse imellem Norden og en Deel af Tydskland i det 10de og 11te Aarhundrede. Det er dog bekiendt nok, at Gotland med Visby var en Hoved-Stabelplads for denne Handel, og de Levninger af denne Hansestads berømte Rigdomsskatte, der endnu næsten hvert Aar opgraves af Gotlands Jordbund, bekræfte det ydermere. Med Hensyn til angelsaxiske Mynters Indvandring i Sverrige, i en saa paafaldende Mængde og Rigdom, da gjør Forsk. (S. XXI. XXII. flg.) det tydeligt nok, at de ikke kunne have fundet nogen anden Vej ind i dette Land, end fra Danmark. Fra Sverrige er aldrig noget Englandsstog udgaaet; men Danmark var og blev i et langt Tidrum ligesom Middelpunktet for de Viskingsfærder til det rige Bretland, som tilsidst endtes med Landets fuldstændige Erobring ved den danske Konge Svend Tveskjæg, omtrent 1013. Allerede tidligere havde den angelsaxiske Kong Ethelred i sin Nød grebet til det uheldige Middel, at løskøbe sig fra de hærjende dansk-norske Angribere ved Bønge; og den Skat, han til dette Diemed udskrev under Navn af Danegeld, betalttes første Gang i A. 991 med 10,000 Pund Sølv. Her-

ved tilskyndtes de Fremmedes Rovlyst kun saameget mere til nye Angreb, hvilke den svage Konge forgieves søgte at afsætte ved gientagne Lospenge; saaledes at engelske Kroner angive (formodentlig dog ikke uden nogen Overdrivelse) den hele Sum, hvortil disse Fredskiøb under Ethelreds Regiering skal være opløbet, til 167,000 Pund Sølvs. Nok er det, af ingen angelsaxisk eller dansk Konge i England findes en saadan Mængde myntet Sølvs i Sverriges Jord, som af Ethelred; og denne Mængde har her været langt større, end den, som Myntfund i Danmark, ja i England selv, have afgivet. Man begriber let, at den allerstørste Deel af det paa denne Maade erhvervede Krigsbytte, tog Veien med de hjemvendte Krigere til deres Fædreland; og Danegield blev at udskrives som staaende Skat, til Hærens Venning m. m. ikke blot under de danske Konger, men selv under Edvard Confessor, omtrent indtil A. 1049. Myntfundene i Sverrig bekræfte ogsaa denne historiske Omstændighed. Kun fra Edwards tidligere Regieringsaar findes der Mynter i dette Land; og i langt mindre Mængde, end fra den foregaaende Tid. — Vor Forf. har dog ikke indladt sig i nærmere Undersøgelse af Grundene til hiin Indvandring i Sverrige af en stor Deel af det myntede Sølvs, England under Navn af Danegield maatte udrede, eller af de Handelsomsætninger, som dertil have givet Aaledning. Banstelig kan man tænke sig nogen anden Handelsgiensstand, end Pelsværk, der kan have fordret saa betydeligt Tilskud af rene Penge eller ædle Metaller fra Danmark; men neppe synes endda denne Handelsgiensstand at kunne forklare Kiendsgierningen, da Sverrige upaatvivlelig dog maa have behovet og erholdt en ikke ringe Mængde af Indførselsartikler, ved Søhandelen over Østersøen og Gotland. Meningen, at ogsaa ved engelske Missionairer og ved svenske Reisende til England, hvortil endel Spor forekomme i Runeindskrifter, angelsaxisk Mynt har fundet Veien til Sverrig, er vel ikke uden Rimelighed; men kan ikke have virket saa betydeligt. Snarere kunde det vel findes sandsynligt, at indfødte svenske Krigsmænd have taget Tjeneste under danske Hærførere og Konger, og deltaget i Englandstogene. Man finder i det mindste Spor til, at Knud den Mægtige skal have faaet Krigshielp paa sit Tog til England efter Faderens Død; (jvf. S. XXIV. Anm.)

Heller ikke omtaler Forf. de rimelige Grunde til den i Sverrige saa yderst hyppige Nedgravning af Mynterne, fort efter Erhvervelsen, hvorom deres Nyhed og uslidte Tilstand vidner. Dette, saavel som den hele Uundersøgelse af Handelsforholdene, saa vidt de lade sig udfinde, laae uden for hans Afhandlings Grændser. Han angiver derimod tydeligt nok Marsagerne til, at den Ate Periode og Klasse af de svenske Myntfund ophører ved Mitten eller Slutningen af det 11te Aarhundrede: de store Forandringer nemlig i Sverriges indre Forhold, som Christendommen, de nordiske Vikingstogs Ophor, og Landets Opdyrkning, medførte. Det fremmede Sølvs blev indsmeltet og anvendt til indenlandsk Mynt. Hvad der blev tilovers, medgik for en stor Deel til Kirkeprædelses, eller gik ud af Landet ved Pilegrimsreiser, Afslædspenge, Afgifter til Paverne, m. m. Dertil kom Hansestædernes voksende Handelsmagt, og den stigende Luxus eller Trang til udenlandske Varer. Dermed vare de Tider forbi, da Mange ikke havde anden Brug for Sølv, end at gemme det i Jorden.

De omstændelige og nøiagtige Dpgifter og Beretninger, (S. XXVIII—LXVIII) som indeholde en særskilt Historie af de hidtil bekjendte angelsaxiske, tyske og andre Myntfund (i Alt 64) i Sverrige, afdeelte efter Provindserne, og oplyste ved det tilføiede Landkort, hvortil Forf. endnu har føiet lignende Udsættelser om saadanne Fund i Østersøens øvrige Kystlande, ligesom i Danmark (S. LXXVIII—LXXXII) og i Norge, — maa vi her forbigaae. Vi kunne blot tilføie Dvsstet, at Noget af vore Archæologer og Myntforskere, som hidtil kun have givet adspredte Bidrag af den Art, ville give os en lignende almindelig og fuldstændig Oversigt af Forholdene ved de danske Myntfund, hvis forholdsvist større Sieldenhed og ringere Mængde af det Fundne, uden Tvivl især maa tilskrives Jordens tidligere og mere udbredte Cultur; foruden at den „uden Sammenligning ringere Mængde af kufiske Mynter,“ som ere fundne i Danmark, vist nok maa have havt andre særegne Marsager.
